

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟของเกษตรกรในจังหวัดระนอง
Adoption of Coffee Production Technology by Farmers in Ranong Province

วสันต์ สุขสุวรรณ (Vasan Sukswan) * พรชุลี นิลวิเศษ (Pornchulee Nilvises)**

สุนันท์ สีสังข์ (Sunan Seesang)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตกาแฟของเกษตรกร (3) การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟของเกษตรกร (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตกาแฟของเกษตรกร

ประชากรที่ศึกษาเป็นเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างสินค้ากาแฟแบบครบวงจร ปี 2554 - 2555 กับสำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง จำนวน 130 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัย พบว่า (1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 51.9 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาตอนต้น มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 1.79 คน เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ และไม่มีตำแหน่งทางสังคม มีอาชีพหลักทำสวนกาแฟ อาชีพรองทำสวนไม้ผล มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.12 คน มีพื้นที่ปลูกกาแฟเฉลี่ย 11.98 ไร่ มีประสบการณ์ในการทำสวนกาแฟเฉลี่ย 20.21 ปี ผลผลิตกาแฟในรอบปีที่ผ่านมามีเฉลี่ย 159.95 กิโลกรัมต่อไร่ มีรายได้จากการผลิตกาแฟในรอบปีที่ผ่านมามีเฉลี่ย 113,192 บาท และมีรายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย 21,657 บาท (2) เกษตรกรมีความรู้ระดับดีมากในการผลิตกาแฟ (3) เกษตรกรยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟเชิงความคิดเห็นระดับมากที่สุด 8 ประเด็น ได้แก่ การทำปุ๋ยหมักจากแกลบกาแฟ การตัดแต่งกิ่งกาแฟ การใส่ปุ๋ยโคโลไมท์ปรับสภาพดินในสวนกาแฟ การกำจัดศัตรูกาแฟ การใส่ปุ๋ยกาแฟ การตัดฟืนต้นกาแฟ การจัดการดินปลูกกาแฟบนพื้นที่ที่ลาดชัน การเปลี่ยนยอดกาแฟให้เป็นพันธุ์ดี ยกเว้นยอมรับระดับมากในประเด็นพันธุ์กาแฟ โรบัสต้าที่เหมาะสมในจังหวัดระนอง เกษตรกรส่วนใหญ่สามในสี่ส่วนขึ้นไปยอมรับนำไปปฏิบัติเรียงลำดับจากมากไปน้อยในประเด็นดังต่อไปนี้ การตัดแต่งกิ่งกาแฟ การใส่ปุ๋ยโคโลไมท์ปรับสภาพดินในสวนกาแฟ การตัดฟืนต้นกาแฟ การทำปุ๋ยหมักจากแกลบกาแฟ การกำจัดแมลงศัตรูกาแฟ และการใส่ปุ๋ยกาแฟ (4) ปัญหาในภาพรวม พบว่าเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย โดยมีปัญหาระดับมากในการผลิต ได้แก่ ปุ๋ยราคาแพง ปัญหาด้านการตลาด ได้แก่ พ่อค้าคนกลางกดราคา ราคาผลผลิตไม่แน่นอน ซึ่งเกษตรกรมีข้อเสนอแนะให้ลดราคาปุ๋ยเคมีให้ต่ำลง ส่งเสริมให้เกษตรกรใส่ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ ควรกำหนดราคากาแฟให้แน่นอน ตามคุณภาพผลผลิต และให้นำเกษตรกรไปศึกษาดูงานในแหล่งผลิตที่มีการบริหารจัดการดี เพื่อจะได้นำมาปรับใช้ในส่วนของเกษตรกรได้

คำสำคัญ การยอมรับเทคโนโลยี การผลิตกาแฟ จังหวัดระนอง

* นักศึกษาหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช suntisuk_s@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช pornchulee.stou@hotmail.co.th

***รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sunan_see@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

Abstract

The purposes of this research were to study (1) fundamental socio-economic circumstance of farmers (2) fundamental knowledge about coffee production of farmers (3) adoption of coffee production technology by farmers (4) problems and suggestions for coffee production by farmers.

Population in this research was a number of 130 coffee farmers who joined the project of full-cycle adjustment for coffee products structure in 2011- 2012 with the Office of Agricultural Extension in Ranong Province. Data was collected from them by interview. Statistics used were frequency, percentage, mean, maximum value, minimum value, standard deviation, ranking and data was analyzed by computer programs.

Research results were as follows. (1) Most of the farmers were male with the average age at 51.9 years. They belonged to members of specific agricultural groups but did not hold any social position. Their main occupation was coffee farmer while their subordinate occupation was fruits plantation. Their average labor number in household was 2.21 persons. Their average planting area of coffee was 11.98 rai. Their average experience in coffee plantation was 20.21 years. Their average product in the past year was 159.95 kg./rai. Their average income from coffee production in the past year was 113,192 baht whereas their average household expense was 21,657 baht. (2) Knowledge about coffee production of farmers was at high level. (3) In opinion, adoption of coffee production technology by farmers was at the highest level over 8 issues namely producing compost from coffee husk, trimming coffee branches, applying Domolite to adjust soil in the coffee plantation, coffee pests control, applying fertilizer for coffee, cutting branches for rejuvenation, soil management for coffee plantation on slope area and change of coffee' top to be of good variety. Except for adoption at high level which was the coffee variety, Robusta was quite suitable in Ranong Province. Three-fourth of the farmers adopted to practice in the following orders, from high to low, trimming coffee branches, applying Dolomite to adjust plantation soil, cutting for rejuvenation, producing compost from coffee husk, pests control and applying fertilizer. (4) Overall problem, it was found their problem was at low level while the high level in production included high cost of fertilizer, marketing problem i.e. underpriced by middlemen and uncertain price of products. Farmers suggested fertilizer cost be lowered, promotion of using chemical fertilizer together with organic fertilizer, fixed price of coffee be officially set and production control. Also, it was suggested a study visit to production site of good governance be organized so as to initiate improvement of their coffee production in the future.

Keywords: Adoption of Technology, Coffee Production, Ranong Province

* นักศึกษาหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช suntisuk_s@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช pornchulee.stou@hotmail.co.th

***รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sunan_see@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

บทนำ

จังหวัดระนอง เป็นแหล่งผลิตกาแฟใหญ่อันดับ 2 ของประเทศรองจากจังหวัดชุมพร มีพื้นที่ปลูก 75,420 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 23 ของพื้นที่ปลูกในภาคใต้ ปี 2554 มีผลผลิตรวม 15,823 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 218 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นมูลค่า 1,050 ล้านบาท (สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง 2554: 9)

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลการผลิตกาแฟของจังหวัดระนอง ในรอบ 4 ปีที่ผ่านมา พบว่าพื้นที่ปลูกและผลผลิตกาแฟลดลงตามลำดับ กล่าวคือ ปี 2551 พื้นที่ปลูก 90,536 ไร่ ผลผลิต 14,673 ตัน ปี 2552 พื้นที่ปลูก 89,795 ไร่ ผลผลิต 16,342 ตัน ปี 2553 พื้นที่ปลูก 89,847 ไร่ ผลผลิต 15,152 ตัน และปี 2554 พื้นที่ปลูก 75,420 ไร่ ผลผลิต 15,823 ตัน สาเหตุที่ทำให้พื้นที่ปลูกและผลผลิตกาแฟลดลง เนื่องจากเกษตรกรปลูกกาแฟมาเป็นเวลานาน ต้นกาแฟมีอายุมาก มีสภาพเสื่อมโทรม ขาดการบำรุงดูแลรักษา และที่สำคัญกระแสราคาพืชเศรษฐกิจหลัก ได้แก่ ยางพารา และปาล์มน้ำมัน ราคาดี เกษตรกรจึงหันไปปลูกพืชดังกล่าวมากขึ้น และให้ความสนใจกับกาแฟน้อยลง ส่งผลให้เนื้อที่ปลูกและปริมาณผลผลิตกาแฟลดลง

ในขณะที่ความต้องการของผู้บริโภคกาแฟมีปริมาณมากขึ้น โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร คาดการณ์ว่าความต้องการใช้เมล็ดกาแฟของโรงงานแปรรูปในประเทศปี 2555 จำนวน 67,620 ตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2554 จำนวน 61,480 ตัน คิดเป็นร้อยละ 9.99 เนื่องจากการบริโภคภายในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2555:12) ประกอบกับ กาแฟเป็นสินค้าที่จะได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้า ภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ เออีซี (AEC) ที่จะเริ่มตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม 2558 ภาครัฐจึงมีมาตรการรองรับเพื่อลดผลกระทบต่อเกษตรกรชาวสวนกาแฟ โดยมุ่งให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลง และเพิ่มผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้น อย่างน้อย 250 กิโลกรัมต่อไร่ อีกทั้งให้สามารถแข่งขันได้กับการนำเข้าจากประเทศสมาชิกอาเซียน เช่น เวียดนาม

ในปี 2554-2555 สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง จึงได้ดำเนินงานโครงการปรับโครงสร้างกาแฟแบบครบวงจรขึ้น โดยถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตกาแฟเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ เรื่องพันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์ การจัดการดินปลูกกาแฟบนที่ลาดชัน การปรับสภาพดิน การดูแลรักษา ได้แก่ การใส่ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ การทำปุ๋ยหมักจากแกลบกาแฟ การตัดแต่งกิ่งกาแฟ การตัดฟันต้นกาแฟ การเปลี่ยนยอดกาแฟให้เป็นพันธุ์ดี และการป้องกันกำจัดศัตรูกาแฟโรบัสต้า ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกรของจังหวัดระนอง เพื่อนำไปวางแผนในการพัฒนาการส่งเสริมการผลิตกาแฟของเกษตรกรจังหวัดระนองให้มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร
- 2.2 เพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตกาแฟของเกษตรกร
- 2.3 เพื่อศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟของเกษตรกร
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตกาแฟของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟโรบัสต์ของเกษตรกรจังหวัดระนอง เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวิธีการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟที่เข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างสินค้ากาแฟแบบครบวงจร ปี 2554 และปี 2555 กับสำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง และผ่านการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตกาแฟจากเจ้าหน้าที่ รวมจำนวน 130 คน ประกอบด้วย เกษตรกรเข้าร่วมโครงการปี 2554 จำนวน 50 คน และเข้าร่วมโครงการปี 2555 จำนวน 80 คน (สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง 2555: 4) โดย เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด

การวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย คำถามแบบเลือกตอบ (check list) คำถามแบบปลายปิด (closed-end question) คำถามแบบปลายเปิด (open-ended question) และคำถามที่กำหนดให้ตอบตามมาตรวัดประมาณค่า (rating scale) ประกอบด้วย เนื้อหา 4 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
- ตอนที่ 2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตกาแฟของเกษตรกร
- ตอนที่ 3 การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟของเกษตรกร
- ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตกาแฟของเกษตรกร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำมาตรวจให้คะแนน จัดทำรหัสข้อมูลแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าต่ำสุด (minimum) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และการจัดอันดับ (ranking)

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

สภาพทางสังคมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 51.9 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 1.79 คน เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ และไม่มีตำแหน่งทางสังคม สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักทำสวนกาแฟ อาชีพรองทำสวนไม้ผล มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 1.03 คน มีพื้นที่ปลูกกาแฟเฉลี่ย 11.98 ไร่ มีประสบการณ์ในการทำสวนกาแฟเฉลี่ย 20.21 ปี ผลผลิตกาแฟในรอบปีที่ผ่านมาเฉลี่ย 159.95 กิโลกรัมต่อไร่ มีรายได้จากการผลิตกาแฟในรอบปีที่ผ่านมาเฉลี่ย 129,115 บาทต่อปี และมีรายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย 27,811 บาทต่อปี

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3

The 3rd STOU Graduate Research Conference

2. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตกาแฟของเกษตรกร

การศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตกาแฟของเกษตรกร จำนวน 12 ข้อ ปรากฏว่า เกษตรกรร้อยละ 100.0 ตอบถูกใน 3 ประเด็น คือ การตัดพุ่มต้นกาแฟโรบัสต้าเป็นการตัดกิ่งกาแฟออกทั้งต้น เพื่อกระตุ้นให้มีการเจริญเติบโตสร้างระบบกิ่งก้านขึ้นใหม่ แกลบกาแฟใช้ทำเป็นปุ๋ยหมักได้ดี ช่วยบำรุงดิน กาแฟที่ปลูกในภาคใต้ คือ พันธุ์โรบัสต้า และมีเกษตรกร เพียงร้อยละ 13.1 ตอบถูกในประเด็น ดินที่มีสภาพเป็นกรด พิเอช (pH) ต่ำกว่า 5.5 ต้องปรับด้วยการใส่ปูนโดโลไมท์ ไม่ใช่ใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก ซึ่งจากเกณฑ์การประเมิน แสดงว่า เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟระดับดีมาก

3. การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟของเกษตรกร

การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟของเกษตรกร จำแนกประเภทการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟของเกษตรกร ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) การศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟในเชิงความคิดเห็นของเกษตรกร 9 ประเด็นหลัก ได้แก่ พันธุ์กาแฟ การจัดการดินปลูกกาแฟ การใส่ปูนโดโลไมท์ปรับสภาพดินในสวนกาแฟ การใส่ปุ๋ยกาแฟ การทำปุ๋ยหมักจากแกลบกาแฟ การตัดแต่งกิ่งกาแฟ การตัดพุ่มต้นกาแฟ การเปลี่ยนยอดกาแฟ และการกำจัดแมลงศัตรูกาแฟ โดยภาพรวมพบว่า เกษตรกรยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นหลักและประเด็นย่อยแล้ว พบว่าเกษตรกรยอมรับในระดับมากที่สุด ในทุกๆ ประเด็น ตามลำดับดังนี้

(1) พันธุ์กาแฟโรบัสต้า พบว่า เกษตรกรยอมรับในระดับมากในภาพรวม ดังนี้ กาแฟโรบัสต้าเป็นพืชผสมข้าม ควรปลูกสลับแถวกันไป ระหว่างพันธุ์ และกาแฟพันธุ์โรบัสต้าที่เหมาะสมปลูกในจังหวัดระนอง

(2) การจัดการดินปลูกกาแฟบนที่ลาดชัน พบว่า เกษตรกรยอมรับในระดับมากที่สุดในภาพรวม ดังนี้ หากปลูกกาแฟไปแล้วไม่ได้ทำแนวระดับให้ปลูกแผลกสลับกับแถวกาแฟ เพื่อให้แผลกเก็บกักตะกอนดิน วิธีการจัดการดินปลูกกาแฟบนที่ลาดชัน โดยไม่ใช่ข่าหาหญ้า ปลูกพืชคลุม ปรับพื้นที่ ปลูกเป็นขั้นบันได

(3) การใส่ปูนโดโลไมท์ปรับสภาพดินในสวนกาแฟ พบว่า เกษตรกรยอมรับระดับมากที่สุด ในภาพรวม ในทุกประเด็นย่อย ดังนี้ การปรับพีเอช (pH) ดินได้เร็ว ต้องหว่านปูนโดโลไมท์ เป็นผิวนางๆ ได้ทรงพุ่มถึงชายพุ่มต้น อัตราการใส่ปูนโดโลไมท์ ครั้งละ 0.5-1 กิโลกรัมต่อต้น 1-2 ครั้งต่อปี ดินปลูกกาแฟ ควรมีพีเอช (pH) 5.5-6 หากเป็นกรด-ด่างมากกว่านี้ จำเป็นต้องปรับสภาพให้เหมาะสม การใส่ปูนโดโลไมท์ ควรใส่ก่อนปุ๋ยเคมี 14-30 วัน และการเก็บตัวอย่างดินที่ถูกต้อง ให้เก็บต้นละ 2 จุด สุ่มจำนวน 10 ต้นต่อพื้นที่ไม่เกิน 10 ไร่

(4) การใส่ปุ๋ยกาแฟ พบว่า เกษตรกรยอมรับในระดับมากที่สุดในภาพรวม ในทุกประเด็นย่อย ดังนี้ แกลบกาแฟควรนำมาทำปุ๋ยหมักก่อนใช้จะดีที่สุด ควรใส่ปุ๋ยเคมี เมื่อดินมีความชื้นแต่ไม่แฉะ หรือหลังฝนตกไปแล้ว 1-2 วัน ควรใส่ปริมาณน้อยแต่บ่อยครั้ง ปุ๋ยคอกสดไม่ควรใส่ให้ถูกโคนต้นกาแฟโดยตรง เพราะอาจทำให้ต้นกาแฟเล็กไหม้และตายได้ ในพื้นที่ลาดชันใส่ปุ๋ยที่ชายทรงพุ่ม ด้านพื้นที่ที่สูงกว่า โดยขุดหลุมลึก 5-10 เซนติเมตร ใส่ปุ๋ยแล้วกลบหลุมให้แน่น ควรใส่ปุ๋ยอินทรีย์ 3-5 กิโลกรัมต่อต้น ใส่หลังการเก็บเกี่ยวและใส่พร้อม กับปุ๋ยเคมี และกาแฟต้องการธาตุอาหารทั้งปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยเคมี โดยใช้ร่วมกัน

(5) การทำปุ๋ยหมักจากแกลบกาแฟ พบว่า เกษตรกรยอมรับในระดับมากที่สุดในภาพรวมในทุกประเด็นย่อย ดังนี้ เปลือกกาแฟแห้งหรือแกลบกาแฟใช้ทำปุ๋ยหมักได้เป็นอย่างดี สถานที่ทำกองปุ๋ยหมักควรเป็นพื้นที่ราบ ไม่เป็นหลุม เป็นบ่อ น้ำไม่ขัง ปริมาณการใช้ปุ๋ยหมักแกลบกาแฟ จำนวน 3-5 กิโลกรัมต่อต้น ปีละครั้ง และปุ๋ยหมักแกลบกาแฟจะใช้ได้เมื่อปุ๋ยย่อย มีสีดำคล้ำ มีกลิ่นดินไม่เหม็น ไม่ร้อน และไม่บูดตัวอีก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

(6) การตัดแต่งกิ่งกาแฟโรบัสต้า พบว่า เกษตรกรยอมรับในระดับมากที่สุดในภาพรวมในทุกประเด็นย่อย ดังนี้ การตัดแต่งกิ่งกาแฟ ช่วยในการควบคุมโรคแมลง และช่วยในการเก็บเกี่ยวได้สะดวก และการตัดแต่งกิ่งกาแฟที่ไม่ใช้ประโยชน์ออกให้หมด เช่น กิ่งแห้ง กิ่งแคะแกระ็น กิ่งไม่ให้ผล

(7) การตัดพินต้นกาแฟ พบว่า เกษตรกรยอมรับในระดับมากที่สุดในภาพรวม ดังนี้ ทาสีหรือปูนแดง ตรกรอยแผนที่ตัด เพื่อป้องกันโรค การตัดพินต้นกาแฟแบบตัดหมดต้น จะตัดทุกกิ่งให้เหลือแต่คอ โดยตัดสูงจากพื้น ประมาณ 50 เซนติเมตร หลังการตัดพินต้นกาแฟ ใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก 3-5 กิโลกรัมต่อต้น ร่วมกับการใส่ปุ๋ยเคมี ช่วงฤดูกาลที่เหมาะสมในการตัดพินต้นกาแฟควรเป็นช่วงย่างเข้าฤดูฝน เพื่อให้มีพื้นน้ำเพียงพอ และการตัดพินต้น ควรทำเมื่อกาแฟอายุ 8 ปีขึ้นไป เพราะต้นสูงมาก โคนต้นโล่ง ผลผลิตลดลง

(8) การเปลี่ยนยอดยอดกาแฟโรบัสต้าให้เป็นพันธุ์ดี พบว่า เกษตรกรยอมรับในระดับมากที่สุดในภาพรวม ดังนี้ ขณะเปลี่ยนยอดกาแฟ ควรทำในที่ร่ม ถ้าทำกลางแจ้งควรเลือกเวลาช่วงเช้าหรือเย็นจะได้ไม่ร้อนจัด การเปลี่ยนยอดกาแฟต้องทำหลังการตัดพินต้น เมื่อมีกิ่งใหม่ที่โคนกิ่งกลม ขนาดเท่าแท่งดินสอ ไม่เป็นเหลี่ยมและมีสีเขียว กิ่งพันธุ์ดีต้องเป็นกิ่งกระโดง หรือกิ่งแขนง สมบูรณ์ แข็งแรง ไม่มีแมลงรบกวน และหลังเปลี่ยนยอดกาแฟ ใช้ถุงพลาสติกคลุม แล้วผูกด้วยเชือกฟางให้แน่น ไม่ให้อากาศเข้าได้

(9) การกำจัดแมลงศัตรูกาแฟ พบว่า เกษตรกรยอมรับในระดับมากที่สุด ดังนี้ มอดเจาะผลกาแฟ ป้องกันกำจัด โดยการรดผลให้หมดต้น และเก็บผลที่หล่นตามพื้นดินแล้วนำไปเผาทำลาย และหนอนเจาะลำต้นกาแฟ มีลำตัวสีแดง หากพบให้ตัดกิ่งที่มีหนอนออกแล้วเผาทำลาย

2) การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟ ไปปฏิบัติของเกษตรกร พบว่า เกษตรกร ทั้งหมดยอมรับนำไปปฏิบัติ เรียงตามลำดับดังนี้ การตัดแต่งกิ่งกาแฟ การใส่ปุ๋ยโคโลไมท์ปรับสภาพดินในสวนกาแฟ การตัดพินต้นกาแฟ การทำปุ๋ยหมักจากเกลือกาแฟ การกำจัดแมลงศัตรูกาแฟ และการใส่ปุ๋ยกาแฟ ส่วนประเด็นที่เกษตรกรนำไปปฏิบัติน้อย มีดังนี้ การเปลี่ยนยอดกาแฟให้เป็นพันธุ์ดี การจัดการดินปลูกกาแฟบนพื้นที่ลาดชัน และพันธุ์กาแฟโรบัสต้าที่เหมาะสมในจังหวัดระนอง

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตกาแฟของเกษตรกร

เกษตรกรมีปัญหาด้านการผลิต คือ ปุ๋ยราคาแพง ปัญหาด้านการตลาด คือ พ่อค้าคนกลางกดราคา ราคาผลผลิตไม่แน่นอน ส่วนข้อเสนอแนะในการผลิตกาแฟ เกษตรกรมีข้อเสนอแนะว่า ควรลดราคาปุ๋ยเคมีให้ต่ำลง ส่งเสริมให้เกษตรกรใส่ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ ควรกำหนดราคากาแฟให้แน่นอนตามคุณภาพผลผลิต และเสนอแนะให้นำเกษตรกรไปศึกษาดูงานในแหล่งผลิตที่มีการบริหารจัดการดี เพื่อจะได้นำมาปรับใช้ในสวนของเกษตรกรได้

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตกาแฟของเกษตรกร การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟของเกษตรกร และปัญหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตกาแฟของเกษตรกร มีสิ่งที่ควรนำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

1. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตกาแฟของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ระดับดีมาก ดังจะเห็นได้จากเกษตรกร ร้อยละ 80 ขึ้นไป ตอบถูกต้องในประเด็นความรู้ที่สอบถาม 11 ข้อ คงมีเพียงข้อเดียวที่เกษตรกร ร้อยละ 13.1 ตอบถูกต้อง คือ ดินที่เป็นกรดมาก พีเอช (pH) ต่ำกว่า 5.5 ต้องปรับด้วยการใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักให้เพียงพอ ซึ่งแสดงว่าเกษตรกรไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการปรับสภาพดิน ทั้งนี้ เป็นเพราะเกษตรกรเข้าใจว่าหากดินเป็นกรดมาก ปรับปรุงให้เป็นกลางเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของกาแฟ โดยการใส่ปูนโดโลไมท์ หรือใส่ปุ๋ยหมักอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

2. การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟของเกษตรกร โดยภาพรวมแล้ว พบว่า เกษตรกรยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟเชิงความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า

2.1 **พันธุ์กาแฟ** พบว่าเกษตรกรยอมรับเชิงความคิดเห็นระดับมาก เกี่ยวกับพันธุ์กาแฟโรบัสต้า 3 พันธุ์ คือโรบัสต้า-ชุมพร 2 ชุมพร 84-4 และชุมพร 84-5 เหมาะสมที่จะปลูกในจังหวัดระนอง และกาแฟพันธุ์โรบัสต้าเป็นพืชผสมข้าม ควรปลูกสลับแถวระหว่างพันธุ์กันไป สอดคล้องกับสำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง (2555:1-35) ที่ระบุว่า พันธุ์กาแฟที่กรมวิชาการเกษตรแนะนำ ได้แก่กาแฟพันธุ์โรบัสต้าชุมพร 2 ชุมพร 84-4 และชุมพร 84-5 ซึ่งเป็นพันธุ์กาแฟที่ให้ผลผลิตสูง และคุณภาพของเมล็ดเป็นที่ยอมรับของตลาดทั้งในและต่างประเทศ กาแฟโรบัสต้า เป็นพืชผสมข้าม จึงควรปลูกอย่างน้อย 3 พันธุ์ร่วมกันต่อแปลง โดยปลูกแถวละพันธุ์ สลับกันไป เช่น พันธุ์ที่ 1 พันธุ์ที่ 2 พันธุ์ที่ 3 สลับกันไปตามลำดับ แต่มีเกษตรกรเพียงส่วนน้อย ไม่ถึงร้อยละ 5 นำไปปฏิบัติเรื่องกาแฟพันธุ์ที่ 3 พันธุ์ และเกษตรกรไม่ถึงร้อยละ 25 นำไปปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูก 3 พันธุ์ สลับกันไปแปลง ทั้งนี้ เป็นเพราะเกษตรกรปลูกกาแฟมานาน 11-20 ปีแล้ว ในขณะที่พันธุ์กาแฟที่ปรับปรุงพันธุ์ใหม่ คือ พันธุ์ชุมพร 2 ชุมพร 74-4 และชุมพร 84-5 กรมวิชาการเกษตร แนะนำให้เกษตรกรปลูกภายหลัง จึงมีเกษตรกรนำไปปฏิบัติจำนวนน้อย แต่หากเกษตรกรปลูกกาแฟแปลงใหม่ จึงจะใช้พันธุ์ตามคำแนะนำดังกล่าว

2.2 **การจัดการดินปลูกกาแฟบนพื้นที่ลาดชัน** พบว่าเกษตรกรยอมรับเชิงความคิดเห็นระดับมากที่สุด เกี่ยวกับวิธีการจัดการดินปลูกกาแฟบนพื้นที่ลาดชัน โดยไม่ใช้ยาฆ่าหญ้า ปลูกพืชคลุมดินและ ปรับพื้นที่ปลูกเป็นขั้นบันได หากปลูกกาแฟไปแล้ว ไม่ได้ทำแนวระดับ ให้ปลูกหญ้าแฝกสลับกับแถวกาแฟ เพื่อให้แฝกเก็บกักตะกอนดิน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง (2555:1-35) ระบุว่า กาแฟโรบัสต้าที่ปลูกในภาคใต้ส่วนใหญ่จะอยู่บนพื้นที่ลาดชัน จำเป็นต้องมีการจัดการดินที่แตกต่างจากพื้นที่ราบ เพื่อลดการสูญเสียหน้าดิน และช่วยให้ดินคงความอุดมสมบูรณ์ไว้ได้นาน วิธีการจัดการดินทำได้โดยไม่เปิดผิวดิน รบกวนผิวดินให้น้อยที่สุด และปรับพื้นที่ปลูกเป็นแบบขั้นบันได และระบุเกี่ยวกับการปลูกหญ้าแฝกว่า ควรปลูกหญ้าแฝกสลับกับแถวกาแฟ เพื่อให้หญ้าแฝกเก็บกักตะกอนดิน เกิดเป็นขั้นบันไดอย่างช้าๆ หรือปลูกหญ้าแฝกเป็นรูปครึ่งวงกลมที่โคนต้นด้านล่างของกาแฟ ห่างจากโคนต้น 0.5-1.5 เมตร ขึ้นกับขนาดของพุ่มต้น แต่มีเกษตรกรเพียงส่วนน้อย ไม่ถึงร้อยละ 25 นำไปปฏิบัติ ทั้งนี้เป็นเพราะเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ปลูกกาแฟบนพื้นที่ราบ จึงไม่มีความจำเป็นต้องดำเนินการจัดการดินบนพื้นที่ลาดชันและปลูกหญ้าแฝก

2.3 **การใส่ปูนโดโลไมท์ปรับสภาพดินในสวนกาแฟ** พบว่าเกษตรกรยอมรับเชิงความคิดเห็นระดับมากที่สุด สอดคล้องกับสำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง (2555: 1-35) ระบุว่า ความเป็นกรดเป็นด่างของดิน มีความสำคัญอย่างมากต่อการละลายของธาตุอาหารที่มีอยู่ในดิน ดินปลูกกาแฟ ควรมีพีเอช (pH) 5.5-6 หากเป็นกรดเป็นด่างมากกว่านี้ จำเป็นต้องปรับสภาพให้เหมาะสมด้วยการใส่ปูนโดโลไมท์ วิธีการใส่ปูน โดยหว่านเป็นผิว

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

บางๆ ให้ทั่วบริเวณใต้ทรงพุ่มจนถึงชายพุ่ม และควรรีไต่ปุ๋ยก่อนใส่ปุ๋ยเคมี 14-30 วัน และพบว่าเกษตรกรร้อยละ 98.5 เท่านั้น ขอมรรับนำไปปฏิบัติใน

2.3 ประเด็น คือ การจะปรับพีเอช (pH) ดินได้เร็ว ต้องหว่านปูนโดโลไมท์เป็นผิวบางๆ ใต้ทรงพุ่มถึงชายพุ่ม การใส่ปูนโดโลไมท์ ควรใส่ก่อนปุ๋ยเคมี 14-30 วัน และอัตราการใช้ปูนโดโลไมท์ครั้งละ 0.5-1 กิโลกรัมต่อต้น 1-2 ครั้งต่อปี นอกจากนั้นเกษตรกรร้อยละ 90.0 และร้อยละ 86.9 ขอมรรับนำไปปฏิบัติ คือ ดินปลูกกาแฟควรมีพีเอช(pH) 5.5-6 หากเป็นกรด-ด่าง มากกว่านี้ จำเป็นต้องปรับสภาพให้เหมาะสม และการเก็บตัวอย่างดินที่ถูกต้องให้เก็บต้นละ 2 จุด สุ่มจำนวน 10 ต้น ต่อพื้นที่ไม่เกิน 10 ไร่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรยอมรับเชิงความคิดเห็นและขอมรรับนำไปปฏิบัติเนื่องจากการใส่ปูนโดโลไมท์ เพื่อปรับสภาพดินมีความจำเป็นต่อการเจริญเติบโตของกาแฟ ส่งผลต่อปริมาณและคุณภาพของกาแฟที่เกษตรกรจะได้รับ

2.4 การใส่ปุ๋ยกาแฟ พบว่า เกษตรกรยอมรับเชิงความคิดเห็นระดับมากที่สุด สอดคล้องกับสำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง (2555: 1-35) ระบุว่าต้นกาแฟต้องการธาตุอาหารสูงมาก ดังนั้นต้องใส่ปุ๋ยอย่างสม่ำเสมอ และเมื่อเก็บเกี่ยวแล้วต้องใส่ปุ๋ยบำรุงดิน เพื่อให้ดินแข็งแรง มีอาหารสะสมไว้เพื่อให้ผลผลิตที่ดีในปีต่อไป ธาตุอาหารที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของกาแฟมีทั้งหมด 13 ธาตุ ควรให้ในรูปปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ และปุ๋ยเคมี โดยให้ร่วมกันทั้ง 3 ชนิด และพบว่าเกษตรกร ร้อยละ 100.0 ขอมรรับนำไปปฏิบัติ คือ การใส่ปุ๋ยเคมี เมื่อดินมีความชื้นแต่ไม่แฉะ หรือหลังมีฝนตกไปแล้ว 1-2 วัน ควรใส่ปริมาณน้อยแต่บ่อยครั้ง รองลงมามากกว่าร้อยละ 90.0 ขอมรรับคือ ปุ๋ยคอกสดไม่ควรใส่ถูกโคนต้นโดยตรง เพราะอาจทำให้ต้นกาแฟเสียดายได้ และกลบกาแฟควรมานำมาทำปุ๋ยหมักก่อนใช้จะดีที่สุด แต่มีเกษตรกรจำนวนน้อย ร้อยละ 39.2 ขอมรรับนำไปปฏิบัติในประเด็น ในพื้นที่ลาดชันใส่ปุ๋ยที่ใต้ทรงพุ่มด้านพื้นที่ที่สูงกว่า โดยขุดหลุมลึก 5-10 เซนติเมตร จำนวน 2-3 จุด ใส่ปุ๋ยแล้วกลบหลุมให้แน่น ซึ่งแสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยอมรับเชิงความคิดเห็น และขอมรรับนำไปปฏิบัติ มีเพียงบางประเด็นที่เกษตรกรขอมรรับนำไปปฏิบัติน้อย ทั้งนี้ เป็นเพราะพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกร เป็นที่ราบไม่จำเป็นต้องขุดหลุมแล้วจึงใส่ปุ๋ย แต่หากเป็นพื้นที่ปลูกกาแฟแปลงใหม่ที่มีพื้นที่ลาดชัน ก็มีความจำเป็นต้องปฏิบัติตามคำแนะนำ

2.5 การทำปุ๋ยหมักจากกลบกาแฟ พบว่า เกษตรกรยอมรับเชิงความคิดเห็นระดับมากที่สุด สอดคล้องกับสำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง (2555: 1-35) ระบุว่า กลบกาแฟเป็นวัสดุอินทรีย์ที่มาจากกาฬกาแฟที่ตากแห้งแล้ว สามารถใช้เป็นวัสดุอินทรีย์และใช้ทำปุ๋ยหมักได้ดี ใช้บำรุงดิน ช่วยให้พืชมีการเจริญเติบโตดี และเกษตรกรมากกว่าร้อยละ 80 ขอมรรับนำไปปฏิบัติในทุกประเด็นย่อย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรให้ความสำคัญกับการนำปุ๋ยหมักจากกลบกาแฟ ซึ่งเป็นวัตถุดิบเหลือใช้ที่มีในหมู่บ้าน สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ เป็นการลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิตกาแฟของเกษตรกรเอง

2.6 การตัดแต่งกิ่งกาแฟ พบว่าเกษตรกรยอมรับเชิงความคิดเห็นระดับมากที่สุด สอดคล้องกับสำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง (2555: 1-35) ระบุว่าจุดประสงค์ของการตัดแต่งกิ่งกาแฟเพื่อให้ต้นมีผลผลิตสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้ต้นมีความแข็งแรงสมบูรณ์ดี และช่วยในการควบคุมโรคแมลงได้ดีขึ้น และช่วยให้ทำการเก็บเกี่ยวผลได้สะดวกขึ้น การตัดแต่งกิ่งกาแฟ ควรให้โปร่ง แสงแดดส่องเข้าไปในทรงพุ่มได้ทั่วถึง ตัดแต่งกิ่งที่ไร้ประโยชน์ออกให้หมด เช่น กิ่งแห้ง กิ่งกระแจะ กิ่งไม้ให้ผล และเกษตรกรมากกว่าร้อยละ 90 ขอมรรับนำไปปฏิบัติในทุกประเด็นย่อย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรให้ความสำคัญ เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการตัดแต่งกิ่งกาแฟ เพื่อให้ต้นกาแฟให้ผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพดีที่สุด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

2.7 การตัดพื้ต้นกาแฟ พบว่า เกษตรกรยอมรับเชิงความคิดเห็นระดับมากที่สุด สอดคล้องกับสำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง (2555: 1-35) ระบุว่า การตัดพื้ต้นกาแฟ เป็นการตัดกิ่งกาแฟออก ทั้งต้น เพื่อกระตุ้นให้มีการเติบโต สร้างระบบกิ่งก้านใหม่ควรตัดพื้ เมื่อต้นอายุ 8 ปีขึ้นไป ต้นสูงมากโคนต้นโล่ง ควรตัดพื้ต้นเมื่อเข้าฤดูฝน เพื่อให้มีน้ำเพียงพอที่จะกระตุ้นการเจริญเติบโตของกิ่งที่แตกยอดใหม่ การตัดพื้ต้นกาแฟทำได้ 2 แบบ คือ การตัดแบบหมดต้น และการตัดแบบไว้กิ่งพื้เลี้ยง และเกษตรกรมากกว่าร้อยละ 90.0 เท่ากันยอมรับนำไปปฏิบัติ ในประเด็นช่วงเวลาฤดูที่เหมาะสมในการตัดพื้ต้นกาแฟ ควรเป็นช่วงย่างเข้าฤดูฝน เพื่อให้มีน้ำเพียงพอ การตัดพื้ต้นกาแฟ แบบตัดหมดต้น จะตัดให้เหลือแต่ตอสูงจากพื้นดินประมาณ 50 เซนติเมตร และทาสีหรือปูนแดง ควรอบแผลที่ตัดเพื่อป้องกันโรค นอกจากนั้น เกษตรกรร้อยละ 86.9 และร้อยละ 80.0 ยอมรับคือ หลังจากพื้ต้นกาแฟใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก 3-5 กิโลกรัมต่อต้นร่วมกับการใส่ปุ๋ยเคมี และการตัดพื้ต้นควรทำเมื่อกาแฟ อายุ 8 ปีขึ้นไป เพราะต้นสูงมาก โคนต้นโล่งผลผลิตลดลง ตามลำดับ ซึ่งแสดงว่า เกษตรกรให้ความสำคัญกับการตัดพื้ต้นกาแฟ เนื่องจากกาแฟมีอายุมาก มีสภาพเสื่อมโทรม ให้ผลผลิตน้อย หากเกษตรกรปฏิบัติตามคำแนะนำ จะทำให้ต้นกาแฟมีสภาพแข็งแรงสมบูรณ์ ให้ผลผลิตต่อต้นต่อไร่เพิ่มขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องปลูกใหม่

2.8 การเปลี่ยนยอดกาแฟ พบว่า เกษตรกรยอมรับเชิงความคิดเห็นระดับมากที่สุด สอดคล้องกับสำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง (2555: 1-35) ระบุว่า กาแฟที่มีอายุมากกว่า 8 ปี เมื่อทำการตัดพื้ต้นแล้ว หากต้องการเปลี่ยนยอดให้เป็นพันธุ์ที่ดีขึ้น ก็สามารถทำไปพร้อมกับการพื้ต้น ต้นที่เปลี่ยนยอด จะให้ผลผลิตสูงและคุณภาพดีกว่าเดิม แต่เกษตรกรต่ำกว่าร้อยละ 25 ยอมรับนำไปปฏิบัติในทุกประเด็นย่อย ทั้งนี้ เนื่องจากการเปลี่ยนยอดกาแฟ เกษตรกรต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญ เทคนิค ประสบการณ์ในการปฏิบัติ ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติยุ่งยาก ประกอบกับจำนวนแรงงานในครัวเรือนมีน้อย จึงไม่สะดวกในการเปลี่ยนยอดกาแฟ

2.9 การกำจัดแมลงศัตรูกาแฟ พบว่า เกษตรกรยอมรับเชิงความคิดเห็นระดับมากที่สุด สอดคล้องกับสำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง (2555: 1-35) ระบุว่า หนอนเจาะลำต้นกาแฟ จะทำลายโคนเจาะกิ่ง ทำให้ประหลักร้าง หากพบการทำลายให้ตัดกิ่งที่มีหนอนออก แล้วเผาทำลาย ส่วนมอดเจาะกิ่งกาแฟ ทำลายโคนและกิ่งแขนงและกิ่งขนาดเล็ก ทำให้กิ่งเหี่ยวหรือรอยเจาะเหี่ยวและแห้งตาย หากพบทำลายให้ตัดกิ่งที่มีมอดเจาะ นำไปเผาทำลาย และเกษตรกรร้อยละ 90.8 และ 74.6 ยอมรับนำไปปฏิบัติ ดังนี้ หนอนเจาะลำต้นกาแฟ หากพบระบาดให้ตัดกิ่งที่เป็นหนอนออกแล้วเผาทำลาย และมอดเจาะผลกาแฟ ป้องกันกำจัดโดยการรดผลให้หมดต้น และเก็บผลที่หล่นตามพื้นดิน แล้วนำไปเผาทำลาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรให้ความสำคัญกับการป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูกาแฟ เพื่อให้กาแฟมีผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพดีขึ้นการเปรียบเทียบการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟของเกษตรกรเชิงความคิดเห็นกับการนำไปปฏิบัติ พบว่า เกษตรกรยอมรับเชิงความคิดเห็นระดับมากที่สุดและเกษตรกรมากกว่าร้อยละ 75 ยอมรับนำไปปฏิบัติในประเด็น ดังต่อไปนี้ การตัดแต่งกิ่งกาแฟ การใส่ปูนโคโลไมท์ปรับสภาพดินในสวนกาแฟ การตัดพื้ต้นกาแฟ การทำปุ๋ยหมักจากกลบกาแฟ การกำจัดแมลงศัตรูกาแฟ และการใส่ปุ๋ยกาแฟ ในขณะเดียวกัน พบว่า เกษตรกรยอมรับเชิงความคิดเห็นระดับมากที่สุด แต่เกษตรกรจำนวนน้อยกว่าร้อยละ 25 ยอมรับนำไปปฏิบัติในประเด็น ดังต่อไปนี้ การเปลี่ยนยอดกาแฟให้เป็นพันธุ์ดี การจัดการดินปลูกกาแฟบนพื้นที่ลาดชัน และพันธุ์กาแฟโรบัสต้าที่เหมาะสมในจังหวัดระนอง สาเหตุที่เกษตรกรจำนวนน้อยยอมรับนำไปปฏิบัติแยกเป็นรายประเด็น มีดังนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

3. การเปลี่ยนยอดกาแฟให้เป็นพันธุ์ดี เนื่องจากเกษตรกรยังขาดทักษะและ ประสบการณ์ในการเปลี่ยนยอดกาแฟ รวมทั้งขั้นตอนในการดำเนินการเปลี่ยนยอดมีหลายขั้นตอน มีความยุ่งยาก ประกอบกับเกษตรกรมีแรงงานจำนวนน้อย ไม่สะดวกกับการปฏิบัติ การจัดการดินปลูกกาแฟบนพื้นที่ลาดชัน เนื่องจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ปลูกกาแฟบนพื้นที่ราบ จึงไม่มีความจำเป็นต้องดำเนินการจัดการดินบนพื้นที่ลาดชัน พันธุ์กาแฟโรบัสต้าที่เหมาะสมในจังหวัดระนอง เกษตรกรยอมรับนำไปปฏิบัติน้อย เนื่องจากเกษตรกรปลูกกาแฟมานาน 11-20 ปีแล้ว ในขณะที่พันธุ์กาแฟที่ปรับปรุงพันธุ์ใหม่ คือ พันธุ์ชุมพร 2 ชุมพร 74-4 และชุมพร 84-5 กรมวิชาการเกษตร แนะนำให้เกษตรกรปลูกในภายหลัง จึงมีเกษตรกรนำไปปฏิบัติจำนวนน้อย แต่หากเกษตรกรปลูกกาแฟแปลงใหม่ จึงสามารถใช้พันธุ์ตามคำแนะนำดังกล่าวได้

4. ปัญหาในการผลิตกาแฟของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีปัญหาหระดับมาก ได้แก่ ปุ๋ยเคมีมีราคาสูง เงินทุนในการดำเนินงานไม่เพียงพอ ราคาผลผลิตไม่แน่นอน และพ่อค้าคนกลางกดราคา สอดคล้องกับวิทัศน์ เตชะบุญ (2534:65-66) ระบุว่า ปัญหาที่พบในการปลูกกาแฟของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีปัญหาขาดเงินทุน บังคับการผลิต เช่น ปุ๋ย และยาปราบศัตรูพืชราคาแพง และพบว่าเกษตรกรมีปัญหาหระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดกาแฟมีน้อย นโยบายภาครัฐไม่ชัดเจนในการพัฒนาอุตสาหกรรมกาแฟ ขาดแรงงานในการเก็บเกี่ยว และการเก็บเกี่ยวไม่ได้มาตรฐานเพราะกาแฟสุกไม่สม่ำเสมอ จากสภาพปัญหาดังกล่าว แสดงว่าเกษตรกรมีปัญหาในการผลิตกาแฟ หากพิจารณาสาเหตุของปัญหาในแต่ละประเด็น พบว่า ปุ๋ยเคมีมีราคาสูง เป็นไปตามภาวะการฉ้อฉล เมื่อน้ำมันแพงขึ้น สินค้าต่างๆ รวมทั้งปัจจัยการผลิต และปุ๋ยเคมีก็มีราคาแพงขึ้นด้วย เกษตรกรต้องลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมี โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมด้วยควบคู่กัน หรือมีการรวมกลุ่มกัน เพื่อจัดหาปุ๋ยราคาที่ต่ำลง หรือผสมปุ๋ยใช้เอง

ปัญหาราคาผลผลิตไม่แน่นอน และพ่อค้าคนกลาง นับเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี อันเนื่องมาจากปริมาณและคุณภาพผลผลิตของเกษตรกรไม่แน่นอน ทำให้พ่อค้าไม่ประกาศราคาล่วงหน้า ดังนั้น เกษตรกรต้องเร่งพัฒนาคุณภาพการผลิตให้ได้ปริมาณต่อไร่สูงขึ้น และคุณภาพดีตรงตามความต้องการของตลาด

ปัญหาข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดมีน้อย เนื่องจากกาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจที่ปลูกในพื้นที่บางจังหวัดไม่กว้างขวาง ทำให้ข้อมูลข่าวสารในภาพรวมมีจำกัด ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐทั้ง กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาคเอกชนที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับกาแฟ ควรเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดสู่เกษตรกรผ่านช่องทางสื่อต่างๆ ให้มากขึ้น เพื่อให้เกษตรกรรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก

ปัญหาแรงงานในการเก็บเกี่ยว และเก็บเกี่ยวไม่ได้มาตรฐานเพราะกาแฟสุกไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากครอบครัวเกษตรกรมีขนาดเล็ก เคลื่อนย้ายมาจากหลายจังหวัด มาทำการเกษตรรวมทั้งสวนกาแฟทำให้ ช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวกาแฟเกิดการขาดแรงงาน ทำให้เก็บผลกาแฟไม่สุก ส่งผลให้คุณภาพผลผลิตลดลง ดังนั้น เกษตรกรควรวางแผนการผลิตกาแฟให้เหมาะสมกับแรงงานในครัวเรือน หรือวางแผนการว่าจ้างแรงงานมาเพิ่มขึ้นช่วงเวลาที่เป็น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3

The 3rd STOU Graduate Research Conference

ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตกาแฟของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟได้รับผลผลิตกาแฟที่มีปริมาณและคุณภาพสูงขึ้น ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรประสบปัญหาเรื่องปุ๋ยเคมี ราคาแพง เงินทุนในการดำเนินการไม่เพียงพอ และราคาผลผลิตไม่แน่นอน มีข้อเสนอแนะดังนี้

1) เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มส่งเสริมอาชีพ เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันซื้อ ร่วมกันขาย เพิ่มพลังความเข้มแข็งในหมู่บ้าน จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาปัจจัยการผลิตเรื่องปุ๋ยเคมีราคาสูง ราคาผลผลิตตกต่ำ และเกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

2) เกษตรกรควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเอง ให้มีการสืบค้นข้อมูลความรู้จากแหล่งวิชาการต่างๆ ทั้งจากหน่วยงานราชการ และภาคเอกชน รวมทั้งความรู้ผ่านสื่อสารมวลชนต่างๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เอกสารต่างๆ แล้วเพิ่มความรู้ความสามารถในการผลิตกาแฟ สามารถก้าวทันยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ซึ่งนับว่าเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตกาแฟสู่เกษตรกร มีข้อเสนอแนะดังนี้

1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรนำประเด็นที่เกษตรกรประสบปัญหาและมีความรู้ร้น้อย ได้แก่ เรื่องการปรับสภาพดินเป็นกรดมาก ปุ๋ยเคมีมีราคาสูง เงินทุนในการดำเนินการไม่เพียงพอ แผลงศัตรูกาแฟระบาดมาก ราคาผลผลิตไม่แน่นอน พ่อค้าคนกลางกดราคา ข้อมูลข่าวสารการตลาดมีน้อย โดยนำไปวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา กำหนดแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหา เพื่อใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการเกษตรต่อไป

2) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้การผลิตกาแฟด้านการปรับสภาพดินในการปลูกกาแฟ ด้านการตลาด ปัจจัยการผลิตราคาแพง เพื่อพัฒนาตนเองให้สามารถถ่ายทอดสู่เกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตให้ครอบคลุมพื้นที่ปลูกกาแฟ อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาความรู้ด้านการผลิตกาแฟคุณภาพดีของเกษตรกร

4) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเกษตรกร ในรูปแบบโรงเรียนเกษตรกรผู้ผลิตกาแฟ เพื่อเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้แบ่งปัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และมีโอกาสไปศึกษาดูงาน พร้อมซักถามปัญหาอุปสรรคในการผลิตกาแฟทำให้มีการผลิตกาแฟของเกษตรกรมีปริมาณและคุณภาพดีขึ้น

2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัย เรื่องการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ การลดต้นทุนการผลิต เพื่อเป็นแนวทางให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตได้อย่างแท้จริง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

2) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องประโยชน์ของกาแฟ ทั้งผลผลิตและผลพลอยได้จำพวกแกลบกาแฟ และลำต้น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเกษตรกรในอนาคต

3) การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟของเกษตรกรจังหวัดระนอง เท่านั้น จึงควรมีการศึกษาวิจัยการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟในพื้นที่อื่นๆ เพื่อศึกษาข้อมูลปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟมาเปรียบเทียบผล ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟ และมีความเชื่อมโยงประเด็นกันมากยิ่งขึ้น

4) สื่อที่มีประสิทธิภาพในการยอมรับความรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตกาแฟของเกษตรกร

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร (2548) *กาแฟ* กรุงเทพมหานคร ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย

จังหวัดระนอง (2554) *ข้อมูลทั่วไปจังหวัดระนอง แผนพัฒนาจังหวัดระนอง ปี 2555-2558*

กลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐบาลจังหวัดระนอง

ทศพร เบญจพงษ์ (2540) *การยอมรับนวัตกรรมทางความคิดในแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 8*

ของผู้บริหารกรมทางหลวง วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาเทคโนโลยีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเกริก

ธีรชัย จิตต์แจ้ง (2542) “ระบบการผลิต” ใน *เอกสารชุดวิชาการสอนวิชาการตลาดและการผลิต*

หน่วยที่ 3 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2543) “แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเกษตร” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการบริการการส่งเสริม*

การเกษตร หน่วยที่ 2 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและ

สหกรณ์

ปัญญา หิรัญรัมย์ (2534). “เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไป*

เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร หน่วยที่ 14 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

ภูวนัย ต่ายเต็มทอง (2554) “การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟของเกษตรกรผู้ปลูกชาเมี่ยงในตำบลแม่นะ

อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตร มหาบัณฑิต

(เกษตรศาสตร) สาขาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ราชบัณฑิตสถาน (2539) *เทคโนโลยีในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525* หน้า 406

ราชบัณฑิตสถาน (2539) *เทคโนโลยีในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525* หน้า 555

วิชัย แหวนเพชร (2539) *การวางแผนและควบคุมการผลิต* กรุงเทพมหานคร กรมการพิมพ์

สิน พันธุ์พินิจ (2544) *การส่งเสริมการเกษตร* กรุงเทพมหานคร รวมสาสน์

สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง (2554) *ข้อมูลพื้นฐานการเกษตร กลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ*